

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

kronikk

Skriv til Dagbladet,
Kulturredaksjonen,
Pb 1184 Sentrum
0107 OsloFaks 22 31 05 00
E-postadresse:
Kronikk@dagbladet.no

Historiens trollspeil

Knut Erik Aagaard
psykolog

Den historiske sannhet, sannheten om det forgangne, uttrykker dagens selvforståelse, dagens politiske behov og vår trang til å rettferdiggjøre oss.

Summen av norske historikeres samlede innsats finner vi i skolebøkene: et offisielt destillat av nasjonens selvilde, sett i forfengelighetens trollspeil. Det er derfor ingen grunn til å stole på Kåre Willoch når han hamrer inn sannheten om etterkrigstiden (som om den var truet!). Kommunismens mål var verdensrevolusjon.

De var villige til å bruke alle midler, «a infiltrasjon av fagforeninger i Båtsjørd, via statskupp i Tsjekkoslovakia til verdenskrig med atomvåpen. Skulle vi så ikke gi POT penger og fullmakter? Kan vi så fortenke Arbeiderpartiet i å sette nasjonens sikkerhet foran det kologiale og vennskapelige forhold til kommunismen, som man ellers respekterte personlig? Er det ikke en skjendig insinuasjon å påstå at partiet så å si brukte sikkerheten som påskudd for å danke ut konkurrenten?

Har vi intet lært av Haakon Lie og Jens Christian Hauge, som bar oss frem til seier i kald og varm krig? Og om vi nå knuste noen egg, råttne og friske, hva er vel det mot

den gode omeletten vi idag setter på bordet, bestående av demokrati, næringsfrihet og et objektivt historiesyn? Om noen led overlast, kan vi jo alltid be om unnskyldning, kanskje betale litt erstatning? Hva har vel russerne hatt i de samme femti år, om ikke diktatur, stagnasjon og løgner? Er noen i tvil om hvem som har rett? Jagland er det ikke, Lund-kommisjonen er det ikke, og det er i skolebøkene alt sammen. Den kalde krigen var Vestens legitime, ja livsavgjøende forsvar mot Stalins verdensrevolusjonære ekspansjon.

Sannheten er vakker. Problemet er at det er løgn alt sammen, og forbannt dikt. Det var ikke Jens Christian Hauge, ære være ham, som vant krigen for Norge, ei heller var det engelskmennene. Eller USA, som utsatte åpningen av den nye front til russerne hadde forblødd seg. Det var Stalin som vant krigen, ved Stalingrad, og sannheten er ikke alltid vakker.

Det var ikke Haakon Lie som reiste, førte eller vant den kalde krigen her hjemme. Han var et glødende, forblindet redskap for Harry Truman, den lille mann fra Missouri, mannen som la en bombe under arken, og ikke nølte med å sprengte den, i Hiroshima og Nagasaki, for å se om den virket og for å skremme Stalin. Den kalde krigen kom utenfra til oss. Vi protesterte knapt og fulgte med på ferden, en ferd som bestemte norsk politikk i 50 år, her i vårt næringsrike lille demokrati. Den kalde krigen fødtes 16. juli 1945, den dagen Truman i Potsdam fikk underretningen om at atombomben var operativ. Den dagen visste Truman at han skulle rulle kommunismen tilbake og innhulle verden i Pax Americana. Men vi visste det ikke. Ikke ennå.

Fra sin nyvunne styrkeposisjon inn-

JOSEF STALIN: Lot Vest-Europas kommunister svike sitt eget revolusjonære program.

ARKIVFOTO

ledet Truman historiens største galmannsverk, atomopprustningen, og han fikk oss alle med. Den tomkallede russiske bjørn, som hadde fått et par kilevinkler i løpet av krigen, satt forvirret igjen på slagmarken, og så hvordan freden gikk tapt for øynene på den. Stalin stolte i sin naivitet, som han før hadde stolt på Hitler, på vestmaktens løfter i Jaltaprosessen, om fred bak trygge grenser, skjermert av vennlige regjeringer i nabolandene. Men dengang ei. Håpet om en etterkrigstid i samarbeidets ånd ble knust av bomben og Trumans maktfullkommenhet. Begrepet fredelig sameksistens ble først en skygge av et begrep 15 år senere, da Sovjet mot drepende økonomiske ofre hadde nådd ballistisk paritet.

Vi som kritiserer POT blir bedt om å huske den spesielle stemningen som rådet rett etter krigen, angsten for krig og kommunisme. Men den stemningen var pro russisk. Kommunismen gjorde brakvalg overalt, bejelet av den stemningen som liksom rettferdiggjør POTs overgrep.

Vi som kritiserer POT blir bedt om å huske at kommunismen strebet etter verdensherredømme. Det står visst slik å lese hos Marx, men han var allerede forlenget død og begravet. Tyveårenes store kamp om arvefølgen etter Lenin, mellom Trotskij og Stalin, sto nettopp om verdensrevolusjonen og sosialismen i ett land. Vi vet alle at Stalin skapte og brukte det spanske kommunistpartiet for å hindre sosialistisk revolusjon i Spania under borgerkrigen. Han trengte allierte, England og Frankrike, i en eventuell konfrontasjon med Hitler, og ville nødiggjøre dem.

I 1943 nedla Stalin verdensrevolusjonens utøvende organ, Komintern, midt under Jaltaprosessen. Han ofret de greske kommunismene, som praktisk talt hadde makten i 1947, for å tekkes Vesten. I Frankrike og Italia var den kommunistiske motstandsbevegelsen den eneste organiserte

kraft med moralen i behold. Kommunismen hadde makten i sin hule hånd, men fikk ikke lov til å ta den. Stalin brukte kommunismen til å sikre status quo. De samarbeidsvillige eurokommunistene ble ikke uten grunn de revolusjonæres fremste skyteskive under ungdomsopprøret. Om Vest-Europas

kommunister var forrædere i femtiårene, så var det sitt eget revolusjonære program de svek, og det på Stalins bud.

Sosialismen i ett land var Stalins teoretiske fundament. Som alltid hos Stalin var teorien et skalleskjul for de praktiske behov. Stalins praktiske behov var å sikre partiets og dermed sin egen unnskrenkede makt bak trygge grenser, omgitt av vennligsinnede naboer, i fredelig sameksistens med Vesten. For å sikre det behovet styrte han Europas kommunister bort fra revolusjonen. Russland var knust etter krigen. Det er intet, absolutt intet, verken i Stalins teori, i hans objektive og personlige interesser eller i hans handlinger, som tilsier at han tilstrebet verdensrevolusjon eller krig mot NATO. En slik fanatisk selvpoppofrelse kunne vi ventet av Trotskij, men aldri fra Stalin.

Den kalde krigen var Vestens angrepskrig mot Sovjetunionen. Stalin måtte bittitt erkjenne at freden var tapt. Han oppga etterhvert sine troskyldige og omforente planer om et finlandisert, nøytralt og vennligsinnet Sentral-Europa som buffer mellom øst og vest, og folkedemokratiene så etterhvert dagens lys, på slutten av fortallet og fremover, til Trumans hykleriske og harme forbløffelse. Av den fødtes NATO. Vi benektet det da, og har glemt det nå, at folkedemokratiene var en reaksjon på containment-politikken. Her er det ikke snakk om hvem som kom først av hønen og egget, men at A forutgikk og forårsaket B.

Den kalde krigen var et realpolitisk forræderi mot Jaltaprosessen. På grunn av atomtrusselen var den kalde krigen den største fare verden noen gang har måttet tåle, en krig som i tapstall bare kan måles mot verdenskrigene, om vi tar de regionale øst/vest-konflikter med i beregningen. Og den var fullstendig unødvendig. Da den kom, kvalte den drømmen om fred i Europa. Så lenge den varte, satt vi på en kruttønne og overvåket hverandre, mens milliardene koke i rustningsindustrien. Det er patetisk, men den ble ikke engang vunnet av oss. Den kalde krigen fant sin løsning utelukkende fordi Mikhail Gorbatsjov var en bedre mann enn Stalin. Den fremste humanist i Europa hadde all makt og ga den fra seg for å gjøre verden bedre, ved ensidige innrømmelser på alle fronter. Måtte vi ha rygg til å bære hans arv.

Det er riktig at vi bør forstå den spesielle stemningen som rådet i Norge, ikke rett etter krigen, men etter Kråkerøytalen til Gerhardsen. Den stemningen beskrives best som massepsykose, og

Under den kalde krigen innbilte USA europeerne at Sovjetunionen hadde aggressive hensikter også vest for jernteppet. Denne løgneren forgiftet europeisk utenrikspolitikk og puttet oss alle i mapper.

hvem vet om ikke Haakon Lie først og fremst er en stor hypnotiser. Det var i denne tilstand av transe at Arbeiderpartiet bygget opp etterretningstjenestene, knuste en bryss konkurrent og kolporterte sin viten til Pentagon og CIA. Det er fortsatt idag i denne tilstand av transe at Willoch forsvarer POT.

For Kåre Willoch har jeg den aller største respekt. Ikke minst når jeg ser hva partifellene hans klarer å utrette, der de sitter, helt stille, stive i blikket, blant kenguruer. Men han har ikke forstått de grunnleggende og bestemmende faktorer i norsk etterkrigs politikk. Han tror kapprustningen sikret freden, og forstår ikke at den bygget på en livserfaring og selvpoppfyllende amerikansk propagandalagn. Og om han forstår, er han mer kynisk enn jeg liker å tro. Hvordan kan jeg samtidig verdsette hans intellekt og hans moral, når de synes å utelukke hverandre?

Amerikanerne innbilte europeerne at Sovjetunionen hadde aggressive hensikter også vest for jernteppet, at vårt naboland altså var styrt av suicidale idioter. Denne løgneren fastla europeiske partimønstre i en mannsalder, forgiftet utenrikspolitikken og puttet oss alle i mapper. Den brakte kloden til randen av eksplosjon og drepte millioner. Denne løgner er Willochs verdensanskuelse. Willoch forstår ikke at russerne hadde fienden på dørtokken, mens amerikanerne hadde både et hav og et kontinent mellom. Hva om Khrusjtsjov hadde vært like storsnutet som Kennedy under Cuba-krisen, og som ham hadde satt hardt mot hardt?

Kåre Willoch er derfor ikke den rette til å frikjenne POT. Willoch har ikke forstått et kvidevord av den kalde krigen, ikke et kvidevord av Sovjetunionens hensikter og interesser. Det har han til felles med den samlede norske offentlighet, slik den ytrer seg fra Stortinget, i pressen og i skolebøkene våre. Jeg skal spare Willoch for litteraturlisten. Men hvis han vil ta en titt på sin egen side av jernteppet, kan han jo kikke på George Kennans refleksjoner i «At a Century's Ending». Kennan går ikke så langt som meg, men han går så uendelig mye lenger enn Kåre Willoch.

**Stalin måtte
erkjenne
at freden
var tapt**

overvåking

Kåre Willoch har gjort sitt ytterste for å frikjenne POT ved å henvisne til historiske betingelser skapt av den kalde krigen. Men er hans politiske tolkning av etterkrigstida relevant?